

TÜRKİYE İSTİSARE TOPLANTISI

MÜSİAD
TUIT

HAYVANCILIKTA KALKINMA

MÜSİAD Çalışma Raporu
10-11 Kasım 2017, Gaziantep

MÜSİAD

Gıda Tarım ve Hayvancılık Sektör Kurulu

HAYVANCILIKTA KALKINMA

GIDA TARIM ve HAYVANCILIK
SEKTÖR KURULU
GAZİANTEP 11 KASIM 2017

MUSIAD

www.musiad.org.tr

HAYVANCILIKTA KALKINMA

GIDA TARIM ve HAYVANCILIK
SEKTÖR KURULU
GAZİANTEP 11 KASIM 2017

BASIM YERİ VE TARİHİ
İSTANBUL, KASIM 2017

*Her türlü yayın hakkı MÜSİAD'a aittir.
MÜSİAD'dan izin almak veya MÜSİAD kaynak gösterilmek suretiyle telif
mevzuatı çerçevesinde alıntı yapılabilir.*

MÜSİAD

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ
SÜTLÜCE MAHALLESİ İBRAHİM CADDESİ NO:28 BEYOĞLU - İSTANBUL / TÜRKİYE
T: +90 212 395 00 00 | 444 0 893 | F: +90 212 395 00 01

YAZARLAR

PROF. DR. ARMAĞAN HAYIRLI

EŞREF ŞEKERLİ

VET. DR. HAYDAR DEMİREZER

ZİR. MÜH. KERİM METE

DOÇ. DR. MEHMET CENGİZ

MURAT BAYİZİT

HAZIRLAYANLAR (EDİTÖRLER)

DR. HALİM AYDIN

YAŞAR SEKİZKARDEŞ

VET. DR. CAN DEMİR

MUHARREM KAAN

ENGİN ARPA

FATİH GEDİKLİ

BAŞKAN'DAN

DEĞİŞEN, GELİŐEN TÜRKiYE

Anayasanın deđiŐmesi ile Tőrkiye'de yeni dōnem baŐladı ve deđiŐim tōm hızı ile devam ediyor. Bu sefer devlet halkı ile bu deđiŐimi ve stratejik geliŐimi birlikte yapmak istiyor.

Değişimin kurumsallaŐmasında ve toplum tarafından benimsenmesinde, kabullenilmesinde STK'lar çok önemlidir. Adeta toplumun sinir uçlarıdır, yeniliğin- değişimin getireceği avantajları / dezavantajlar ilk onlar hissedilir. Bilindiđi üzere STK'lar sistemin '**erken uyarı**' mekanizmasıdır çoğunlukla. MÜSİAD geđmiŐte olduğu gibi yeni dōnemde bu görevini daha stratejik ve daha dinamik bir Şekilde yerine getirmeye gayret gōsterecektir.

Bu dōnemde; özellikle Tőrkiye'nin kalkınmasında stratejik önemi olan, **Tarım, Enerji, Savunma, İnŐaat** ve **Finans** gibi özel alanlarda üst kurul yapılanmalarını, uluslararası iŐ birliklerini ve projeleri harekete geğirmekte, bu konuda güçlü irade konularak faaliyetler özenle yürütölmektedir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık alanında kurumumuzda yıllarca yapılan çalıŐmaların kamuya mal edilecek, kanun ve yönetmeliklere dōnüşecek nitelik kazandırmak için; Gıda Tarım ve Hayvancılık Üst Kurulumuz tarafından, geniş tabanlı, sektörün tōm taraflarını içine alan büyük bir 'Gıda Tarım Meclisi' kurulacak ve daha kapsamlı ve detaylı çalışmalar yapılacaktır.

Türk Halkına, Sektörün Akademik ve Ekonomik Hayatına mal olacak temel felsefesi, vizyonu ve kalkınma programı olan bir 'Tarım Politikası' için gerekli tōm katkıyı sağlamak, işin mutfağından-akademisine; üreticisinden-tüketicisine bütōn tarafların ortak bir noktada buluŐturacak bir platform olmak amacındayız.

MÜSİAD'ın Gıda, Tarım ve Hayvancılık Sektörü Üst Kurulumuzun AKSARAY GİK programında ilk kez ipuçlarını verdiği 'Stratejik Yaklaşım'; bugüne kadar yapılan çalışmalar kapsamında: Türkiye'nin:

"Dışa bağımlı kaynaklarda Rasyonel ve Rekabetçi"

KONVANSİYONEL TARIM (GÖRENEKSEL)

'Doğal/Yerli Kaynaklarda Milli ve Destekleyici,

FONKSİYONEL TARIM (Organik Tarım, Helal Gıda, Doğal Tarım)

Tasnifinde bir Tarım Stratejisi benimsemesinin, birçok açıdan sektörün daha hızlı gelişmesini, biyoçeşitliliğin korunmasını ve katma değerli ürünlerin imalatını, yatırımını ve ihracatını artıracaklarını ve tarım ekonomisinde sıçrama sağlayacağını ön görmektedir.

Böylece MÜSİAD, yeni hükümet sisteminin uygulanacağı, yeni dönemde, değişen/dönüşen Türkiye'nin kalkınması için temel ve stratejik sektörlerden biri olan Tarım ve Hayvancılık konularında yapacağı teferruatlı ve derin çalışmalarla tarımsal konularda bir tavsiye ve çözüm merkezi olma hedefindedir.

Allah (c.c.) Yar ve Yardımcımız olsun.

Abdurrahman KAAAN

Genel Başkan
MÜSİAD

TAKDİM

Türkiye son yıllarda hızlı bir siyasi-ekonomik dönüşüme sahne olmaktadır. Bu dönüşümün etkileri her sektörde olduğu gibi hayvancılık sektöründe de yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Bir değişimin halk tarafından kabul görmesi ve topluma mal olması hususunda MÜSİAD gibi geniş tabanlı üyeleri olan; kamuoyunun kıymet verdiği sivil toplum kuruluşlarının rolü çok önemlidir.

MÜSİAD yeni dönemde Stratejik Alanlar ve Politikalar Üst Kurulu kurdu. Gıda Tarım ve Hayvancılık Üst Kurulu da bu stratejik alanlardan biri olarak yoğun faaliyetler ve çalışmalar yürütmektedir. Bir sektörde strateji ve çözüm üretmek için; sektörün mutfağından işe başlamak lazım gelir.

MÜSİAD Gıda Tarım Sektör Kurulu olarak; 800'ü aşkın üyemizle geçmişte olduğu gibi, bu dönüşüm sürecinde de işin mutfağında, sektörün paydaşları ile yoğun çalışmalar yapmaktadır. Çalışma dosyaları ve raporlar hazırlamaktadır. Sektörün genel konuları yanında alt başlıklar seçerek, yaptığı detay çalışmalarla sektörel sorunların tespiti ve çözüm önerileri sunmaktadır.

Son yıllarda Türkiye'nin gündemini uzun süre meşgul eden, hayvancılıkta kalkınma konusunu mercek altına aldık. Konunun tarafları, mutfağında olan üyelerimiz ve akademisyenlerimizle yaptığımız toplantılarda 'Hayvancılıkta Kalkınma' hususunda önemli tespitler ve çözüm önerilerini bu çalışma raporunda takdim ediyoruz.

Biz bu ve benzeri konulardaki çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Amacımız Türkiye'miz gelişirken biz de Akli Selim, Kalbi Selim ve Zevki Selim bir toplum olma hedefi için gerekli katkıları sağlamak arzusundayız.

Yaşar SEKİZKARDEŞ

MÜSİAD Gıda Tarım ve Hayvancılık
Sektör Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

MÜSİAD Genel Başkanı
Abdurrahman KAAN

MÜSİAD Gıda Tarım Hayvancılık Sektör Kurulu Başkanı
Yaşar SEKİZKARDEŞ

GİRİŞ

1.Üretici Kaynaklı Sorunlar

- A) Mesleki Bilgi Eksikliği
- B) Finansman Eksikliği
- C) Koordinasyon Ve Planlama Kabiliyet Eksikliği
- D) Teknoloji Ve İnovasyon Eksikliği

2.Pazarlama ve Talep Kaynaklı Sorunlar

- A) Üretimin Zamana Dengeli Yayılmaması
- B) Üretim Planlamasının Koordine Edilememesi
- C) Pazar Ve Tüketici Kaynaklarına Ulaşamaması
- D) Fiyat İstikrarsızlığı

3.Girdi Kaynaklı Sorunlar

- A) Canlı Hayvan Arzı ve Fiyat Dengesizliği
- B) Yem Fiyatlarındaki Oynaklık
- C) Alet Ekipman Yetersizliği
- D) Irk Seçimi ve Kombine Irk Eksikliği

4.Devlet Politikaları ve Destekleme Kaynaklı Sorunlar

- A) Hayvancılık Destekleme Sorunları
- B) Tarımsal Destekleme Sorunları

5.Hayvan Hastalıkları ve Diğer Kaynaklı Olumsuzluklar

- A) Buzağı Ölümünün Fazlalığı
- B) Hayvan Hastalıkları

6.Üretimi Etkileyen Olumsuzluklar

- A) Döl Tutmadaki Olumsuzluklar
- B) Ekonomik Verim Öncesi Kesim veya Satış
- C) Diğer Nedenlerle Üretimin Durdurulması

7.Büyükbaş Hayvancılıkta Alınması Gereken Eylemler ve Süreç Takvim

- A) Kısa Vadeli Eylemler – 6 Ay
- B) Orta Vadeli Eylemler – 12 Ay
- C) Uzun Vadeli Eylemler – 24 Ay

8.Küçükbaş Hayvancılığa Çözüm Önerileri

9.Küçükbaş Hayvancılıkta Alınması Gereken Eylemler ve Süreç Takvimi

GİRİŞ

Hayvancılık tamamen stratejik ve evrensel bir iş koludur ve sürdürülebilir olmalıdır. Küresel iklim değişikliklerinin hızla gerçekleştiği dünyamızda yakın gelecekte "protein savaşlarının" gerçekleşmesi hiç de uzak bir ihtimal değildir. Nitekim gelecekte dünyayı bekleyen gıda sorunu birçok araştırma kuruluşu tarafından gündeme getirilmektedir. Buna yönelik sentetik protein üretim çalışmaları da (Laboratuvar ortamında üretilen et vb.) medyada sıkça yer bulmaktadır. Bu yönü ile bakıldığında yeryüzünde insan varlığı sona erinceye kadar hayvansal proteinlere ihtiyaç duyulacaktır. Bundan dolayı küresel gerçeklere ve gelecek tehlikeleri hafifletmeye uygun politikalar geliştirilmeli ve pilot bölgelerde ön denemeleri hızla gerçekleştirilmelidir. Bu tehlikeler, çölleşme, denetimsiz hayvan trafiği, savaşlar, insan göçleri, doğal ve/veya endemik gen kaynaklarında kayıplar vb. olarak detaylandırılabilir.

Rapor özetindeki sorun ve çözüm yollarının gerekçeleri ayrı ayrı değerlendirilmiş incelenmiştir. Bu raporda büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın hayvancılığın üzerinde olumsuz etki eden hususlara değinilmiş olup çözüm ve önlemler paketindeki hususlar için detaylı çalışma yapılarak talimat ve uygulama esaslarıyla yasal düzenleme işlemi tesis edilebilir. Bu önlemlerin kimi hemen ve uygulanabilir kimi ise detay çalışmaları yapılarak yasal mevzuata uygulanabilir hale getirilebilir niteliktedir.

1.ÜRETİCİ KAYNAKLI SORUNLAR

A) Mesleki Bilgi Eksikliği

Hayvancılık işi ile uğraşan gerçek ve tüzel kişileri; Sanayi Tipi üretim ile Aile Tipi üretim işletmeleri olarak sınıflandırabiliriz. Hayvancılığı yapan hali hazırdaki Aile Tipi üreticilerin büyük bir kısmı geleneksel, atadan kalma bilgiler ışığında üretim yapmakla birlikte, ekonomik yeterlilikleri elvermesi halinde teknolojik ve inovasyona açık olmak koşulu ile bilgilerini geliştirdiklerini görmekteyiz. Aksi takdirde üreticilerimizin büyük bir çoğunluğu ilkel şartlarda, bakım ve diğer beslenme imkanlarından yoksun barınakları kullandıklarını biliyoruz. Üreticilerimizin Hayvancılık mesleki bilgi ve becerisine yeteri kadar sahip olmadığı çok net görülmektedir. Bu mesleğin, ülkenin vatandaşları içerisinde en az eğitim görmüş kişilerin elinde olduğunu da unutmamalıyız.

İlk defa hayvancılık üretimine girecek üreticilerimizin daha iyi eğitim görmüş veya mesleği öğrenmeye istekli görüldüğü düşünülürken bunun bir avantaj olarak olmasına rağmen yapılan sözlü ön fizibilite sonuçlarında çoğunun farklı amaçlar için hayvancılık yatırımı planladığını görmekteyiz. Bu amaçlar ülkenin hayvancılık politikalarına tam istenilen doğrultuda fayda sağlayamayacağı görülmektedir.

Ülkemizde bir hayvanı olup Türkvat veya diğer sistemlere kayıtlı olan işletme sahibi ile bin hayvana sahip işletme sahibinin aynı ad altında adlandırılması doğru değildir. Hayvancılık üreticilerini büyük işletme küçük işletme adı altında değil, birbirinden tam olarak fonksiyon ve destekleme modellerinde de ayrı tutmak gerekmektedir. Hayvancılık üretimi sadece bir ticaret olmayıp üretimden kaynaklanan bilgi beceri ve karşılaşılabilecek sorunların önlenmesi hususunda bilgi sahibi olunmalıdır.

İki gruba (sanayi ve aile tipi) ayıracağımız hayvancılık işletmelerini, açılacak kurslarla her grup için Hayvancılık İşletmeciliği Sertifikası vermek gerekmektedir. Bu sertifikalara sahip işletmecilerin ayrı grupta hayvancılık desteklemeleri kategorisinde planlaması yapılmalıdır.

Hayvancılık işletmelerinde en önemli sorunun başında bakıcı sorunu gelmektedir. Küçük ölçekli işletmelerde, bakıcı meselesini işletme sahibi gördüğü halde, orta ve büyük işletmelerde bakıcı sorunu çok büyük sorun oluşturmaktadır. Bu konuda gerekli eğitim verilip İŞKUR iş arzı istihdamı

çerçevesinde iş tanımlarında değerlendirmelidir. Diğer işgücü gereksinimi de personel teknik lise statüsünde veya MYO statüsünde eğitim almalı ve uygulama donanımlı olarak mezun edilmelidir.

B) Finansman Eksikliği

Üreticiler, yaptıkları işin bir ekonomik faaliyet olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Sanayici tarafından "sektör" olarak algılanan ve algıya uygun yatırımların yapıldığı bu iş kolu, kırsal nüfusta haklı olarak "geçim kaynağı" olarak düşünülmektedir. Bu karmaşa hükümetler nezdinde de benzer algıya neden olmakta, bir taraftan sanayii tipi üretim desteklenirken, diğer taraftan sosyal politikalar bu "iş kolu" üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Üretimden kaynaklanan her türlü ihtiyaca cevap verecek finansman desteğine gerektiği zamanda sahip olunmalıdır. Hayvansal üretimi bir ticari işletme olarak görmeyen işletmelerin ömrü kısa olduğu düşünüldüğünde hem yatırımcı hem ülke ekonomisi açısından maddi kayıplar oluşmaktadır. Bu konuda yeterli finansmanı olmayan çiftçilerimize ucuz maliyetli ya da faizsiz kredi imkanları, yaptığı iş ve hayvan varlığı ipoteğinin dışında ipotek aranmaksızın verilmelidir.

C) Koordinasyon ve Planlama Kabiliyet Eksikliği

Hayvancılık işletmelerinin her aşamasında bir koordinasyon ve planlama yapmak gerekir iken bazı işletmelerde içine kapanık piyasa şartlarından habersiz, pazarlama ve satın alma hususunda eksikliklerle karşılaştığı görülmektedir.

D) Teknoloji ve İnovasyon Eksikliği

Son yıllarda hızla artan teknolojik gelişmeler her sektörde olduğu gibi hayvancılık sektöründe de büyük gelişmeler göstermektedir. Bu gelişmelere doğru zamanda doğru araçlarla ulaşmak maliyetlerin düşürülmesi ve üretim artışına kolaylıklar sağlamaktadır. Aynı şekilde inovasyon geliştiren teknikler üretim modellerinin çeşitli aşamalarında hem maliyet düşüşüne hem de çeşitlilik noktasında kolaylıklar sağlamaktadır. Hayvancılık üretiminin teknikleri aşamasından ziyade bakım ve besleme aşamasında inovasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

"Süt ve et arz/talep dengesi uyumsuz olursa hayvansal üretimde istikrar sağlanamaz"

2. PAZARLAMA ve TALEP KAYNAKLI SORUNLAR

Sanayi tipi üretim yapan işletmelerle, aile tipi işletmelerin aynı pazarda faaliyet göstermesi, ürünlerinin benzer fiyatlarla alıcı bulması, sanayi tipi üretim yapan işletmelerin daha kontrol edilebilir mevzuatlarla (bu doğru bir yaklaşımdır) denetlenirken, aile tipi işletmelerin denetiminin (yaygınlığa bağlı olarak) zor olması bu yaklaşım için sorun oluşturmaktadır. İnsan gıdası üreten sanayi tipi üretim yapan işletmelerde, insan sağlığını korumak ve refahı yükseltmek için süt/yem aflatoksin düzeyi, süt somatik hücre ve bakteri sayıları, ilaç kalıntıları, bulaşıcı hastalık vb. kritik nokta takipleri düzenli ve zorunlu olarak yapılmaktadır. İstenen şartlarda bozulma olduğunda sertifika kaybına/işletme kapatmaya kadar giden yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu durum sektörel üretimin sorgulanabilir olma özelliğinden gelmektedir. Sonuç olarak ortaya kaliteli bir ürün çıkmaktadır.

Diğer taraftan aile tipi işletmelerde bu sorgulamaların birçoğu yapılamamaktadır. Aile tipi işletmelerin mevcut alt yapısı bu kalitede üretime izin vermemektedir. En net örnek, çağımızın en büyük sorunlarından biri olan bilinçsiz antibiyotik kullanımı ve sonucunda ortaya çıkan antibiyotiklerle sağaltılamayan enfeksiyonlardır.

Sonuç olarak her iki modelde de üretilen ürün aynı pazarda ve benzer fiyatlardan alıcı bulmaktadır. Bu durum devlet desteklerine rağmen zamanla sürdürülemez bir noktaya ulaşmaktadır. Nitekim devlet destekleri ile kurulan birçok işletmenin üretimden çekilmesinin veya kaliteli üretimde devamlılık gösterememesinin nedenlerinden biri de budur.

A) Üretimin Zamana Dengeli Yayılması

Hayvansal üretimin yılın tümüne ve süreklilik arz ederek yayılması gerekmektedir. Zira Hayvansal üretim için belli bir zaman diliminde büyük talep olduğu diğer zamanlarda talebin azaldığı gibi zamanlar olmakla birlikte (örnek; Kurbanlık için besiyeye alınacak hayvan toplanması gibi,) diğer zamanlarda da her çeşit hayvansal ürün talebi olmaktadır. Damızlık Süt işletmelerinde yeni doğan buzağuların erkek olanlarının elden çıkarılması karlılık açısından doğru değildir. Süt işletmeleri kombine işletme halinde faaliyet yapmalıdır. Plansız buzağı satışları durdurulmalıdır.

B) Üretim Planlamasının Koordine Edilememesi

Et, süt ve damızlık materyal üretimi için süreç planlaması yapılmalıdır. Üretim süreçlerini dikkate almadan “ani ve radikal” karar alınması üreticiler nezdinde memnuniyetsizlik oluşturacaktır. Süreçleri belirleyerek planlama yapmak elzemdir. Buna göre ihtiyaçlar, finans ve diğer araç gereçler planlanabilmektedir.

C) Pazar ve Tüketici Kaynaklarına Ulaşılabilmesi

Üretici üretilen hammaddeyi doğru zamanda doğru pazarlama yöntemleri ile doğru yerlere en iyi fiyattan satma planlaması yapmak zorundadır.

D) Fiyat İstikrarsızlığı

Gerek girdi gerekse üretilen ürünlerin fiyatlarında zaman zaman dalgalanma olması hem satış hem de satın alma aşamasında Sorunlar oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik sağlanmazsa et ve süt fiyatları dengeye oturmayacak ve dalgalı görünüm devam edecektir.

“Hayvanlar ve insanlar doğdukları yerde doyurulmalıdırlar.”

3. GİRDİ KAYNAKLI SORUNLAR

A) Canlı Hayvan Arzı ve Fiyat Dengesizliği

Hayvancılık için üretimin ana temelini oluşturan canlı hayvan ihtiyacı, ilk tesis kurulduğundan sonra olduğu gibi kapasite artırımı, besi sonu, kurbanlık öncesi ve damızlık için gereklidir. Ülkemizde besiciler besi sonunda çıkış yaptığı hayvanların yerine zamanında yeni hayvan koymakta Sorun yaşamaktadır. Hem fiyatın yüksekliği hem de arzdaki sorun besi ahırlarının boş kalmasına ya da düşük kapasite ile çalışmasına neden olmaktadır. Bu durum etin üretici maliyetini artırmakla birlikte karlılığı düşürmektedir. Canlı hayvanlarda fiyat istikrarının korunması gerekmektedir. Canlı hayvanların satışı gelişmiş canlı hayvan pazarlarında alınıp satılmamalıdır. Canlı hayvanların satış pazarları ihtisaslaştırılarak damızlık satışı, gebe düve satışı ve besilik hayvan satışı şeklindeki pazarlarda kontrol ve denetim altında satışına izin verilmelidir. Aynı şekilde Damızlık süt işletmelerinde yeni doğan her dişi buzağının satışı hususu bir kotaya bağlanabilir. Erkek buzağuların satışı için ise işletme kombine üretimi seçerse sa-

tışın yasaklanması, kombine değil de damızlık süt işletmesini seçerse satışın bir kere olmak şartıyla el değiştirilmesine izin verilmelidir. Bütün bu kontrolleri Bakanlık, kayıt sistemleri ile denetleyebilir, otokontrol sağlanabilir.

B) Yem fiyatlarındaki İstikrarsızlık

Hayvancılık için maliyet hesaplamalarının baş aktörü olan yem giderleri hem et hem süt üretimi açısından toplam maliyetin %70'i kadardır. Besi işletmelerinin kaba yem olarak buğday samanı, arpa samanı ve diğer tarla bitki samanını kullanması, süt sığırcılığında da yeşil biçim veya iyi protein içerikli yemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu şekilde kaba yem açığı rasyonel dağıtılarak arzadaki sorun giderilmeye çalışılmalıdır. Diğer taraftan hem süt hem de besi yemlerinin yoğun protein gereksinimleri dane yemlerden karşılanmalıdır. Çiftçilerin kolay uygulayabileceği yem rasyon formülleri oluşturularak işletme bazlı çalışılmalıdır. Kesif yemlerin fabrika çıkışlı olanlarının dışında işletmede yapılabilmesi açısından teknik destek verilmelidir. Çünkü fabrika yemine bağımlılıkta hayvan sağlığı riske girmektedir. Metabolik problemler sebebiyle hayvanlarımızın verimli yaşam ömrü kısa kalmaktadır.

Piyasa şartları göz önüne alındığında birbirine ikame edilebilen besin maddelerinin kullanılabilmesi sağlanmalıdır. İşletmelerde belli bir sayı üzerinde hayvan varlığı olan çiftliklerin zooteknist çalıştırılması zorunluluğu getirilmelidir. Veteriner hekimler tam zamanlı çalıştırmaktan ziyade ihtiyaç duyulması anında çalıştırılmak üzere sözleşme yaptırılmalıdır. Kesif yemler için fabrika veya ana bayiden yapılacak alımlar için tüm yıl veya sezon planlaması yapılarak bir sözleşme yapılmalı fiyat dalgalanmalarından etkilenilmemelidir. İşletmeye sevkiyat ise istenilen zamanda taze yemlerle besleme yapılması açısından gereklidir.

C) Alet Ekipman Yetersizliği

Süt işletmelerinin kurulma aşamasında dikkat edilecek ve sonraya bırakılmayacak yapı ve alet ekipmanlar vardır. Sağmal hayvan sayısı ve yapılan projeksiyonda dikkate alınarak sağım makineleri veya sağım ünitelerine ihtiyaç vardır. Taze sütün saklanması için soğutma tankları gibi süt kaplarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Elektrik enerjisi için genel şebeke haricinde mutlaka asgari makine gücünü karşılayacak bir jeneratöre ihtiyaç vardır. Süt işletmelerin besi işletmelerinden daha maliyetli yapılar ve yatırım gerektiğini bilmek gerekmektedir. Süt işletmelerinde buzağı padokları olmaması, hem yavru ölümlerinin hem de

sağlıklı gelişmemelerinin temelini oluşturmaktadır. İhtisas besi ve süt işletmelerinin asgari yapılara sahip olması gerekmektedir. Tüm işletmelerin işletme raporu hazırlanarak geçiş süreci verilmeli, bu süreç sonunda asgari şartları yerine getirmeyen işletmelerin birlik, kooperatif vb. yapılar içerisinde ekonomiye desteğinin devamlılığını sağlayacak çözümler planlanmalıdır.

D) Irk Seçimi ve Kombine Irk Eksikliği

Ülkemizde hayvan varlığımızın ırk dağılımı son yirmi yıldan beri yapılan ıslah çalışmaları ile kültür ırkının yaygınlaştığı ve muhtemelen aile tipi işletmelerde de melezlemeye önem verildiği görülecektir. Ancak bu ıslah çok büyük oranda süt hayvancılığı yönünde yapılmıştır. Ülkemiz büyükbaş hayvancılığının süt verimi ortalaması her geçen gün arttığı halde karkas ağırlık oranımız aynı hızla artmamıştır. Et arzını çoğaltmak amacı ile süt ırkının gelişmesini beklemek yerine et yönlü besi hayvanının popülasyonunda artış yapmalıyız. Et yönlü ırkların ya da kombine yönlü etçil ırkların sayısında damızlık hayvan varlığımızın artmasını teşvik edecek üretim modelleri geliştirmemiz gerekmektedir. Süt yönlü holstein ırkı dananın bir kg karkas bağlaması için yapılan yatırımın maliyeti 22 tl olduğu günümüzde, et ırkı bir limuzin veya hereford ırkı hayvanın 1 kg karkas maliyeti 18 tl, kombine ırk (simental, montafon) 1kg karkas maliyeti 19,5 tl dir.

Süt hayvanının süt verimini arttıran ıslah çalışmalarına aynen devam edilmesi kültür süt hayvanlarının sayısı artırılmalıdır.

IRK	ADET	%
Kültür	6,588,527	46.8
Melez	5,758,336	40.9
Yerli	1,733,292	12.3
Toplam	14,080,155	100

Tablo 1. Irklara göre hayvan dağılımı (2016)

4. DEVLET POLİTİKALARI ve DESTEKLEME KAYNAKLI SORUNLAR

Hayvancılığı; coğrafi şartlar ile coğrafyaların iklimsel şartları, ziraai faaliyet altyapıları, ekolojik durumları ve köy/şehir sosyolojisi açısından irdelemek gerekir. Merkezîyetçi bir strateji/kararlar yerine, tarım havzaları ile eşgüdüm içerisinde olan hayvancılık havzaları yaklaşımı sergilenmelidir. Bu nedenle, öyle bir strateji izlenmeli ki, hayvansal ve bitkisel üretim yapan üretici (sanayi/aile tipi), işleyici, pazarlayıcı, tüketici ve diğer paydaşlar memnun olmalıdır. Elbette bu memnuniyet maliyetler ve biyolojik potansiyel dikkate alınarak “makul değer” üzerinde fikir birliği ile mümkün olacaktır.

A) Hayvancılık Destekleme Sorunları

Hayvancılık desteklemeleri, yapı olarak amacına uygun olmakla birlikte üretimin artmasına tetikleyici etki gösterememektedir. Hayvancılık işletmeleri Sanayi ve Aile işletmeleri şeklinde sınıflandırılması yapılarak kendi içerisinde alt gruplara ayrılmalıdır. Her grubun hayvan sayısı, hayvan cinsi ve işletme alt yapısı dikkate alınarak yapılan sınıflandırmada farklı destekleme modelleri uygulanmalıdır. Hayvancılık desteklemeleri yılda bir kez ve tek kalemde hayvan başına yapılmalıdır. Süt inekçiliği alanında farklı başlıklar altında verilen desteklerin bir araya getirilip son ürün olan süte verilmelidir.

B) Tarımsal Destekleme Sorunları

Bitkisel üretim artış hızımız hayvansal üretim artış hızımızla eşit değildir. Her geçen gün hayvansal üretim artarken, bitkisel üretim geriden gelmektedir. Bu da ithalata bağımlılığımızı artırmaktadır. Avrupa’da rekabet üstünlüğüne sahip ülkelerde ekilebilir arazi varlığının %40’ına kadar yem bitkisi ekilirken Türkiye’de bu rakam %3’ler seviyesindedir. Yağmur rejimi Avrupa ile paralellik gösteren illerde havza modeli uygulayarak yem bitkisi üretimi teşvik edilmelidir.

Türkiye’de ekilebilir arazilerin ciddi kısmı çiftçi kayıt sisteminde kayıtlı bulunmamaktadır. Bu durum bir sonraki yılın ürün deseni hakkında bilgi sahibi olmamızı engellemektedir. Anadolu’nun bir çok cazip noktasında araziler gerçek çiftçilerden, büyük sermayeli şirketler tarafından gayrimenkul yatırımı amacıyla satın alınmaktadır. Bu şirketler satın aldıkları

arazileri çiftçi kayıt sistemine dahil ettirmeden, satın aldıkları çiftçiye kiraya vermek suretiyle yeterli istatistiki çalışmayı yapmamıza engel olmaktadır. Devlet destekleme politikası düzenlerken tarla sahibine değil de tarlayı bizzat işleyen ve katma değer üreten çiftçiye verebileceği bir sistemi hayata geçirmek zorundadır.

Türkiye’nin dört bir tarafında büyük çiftlikler kurulmuş, fakat bu çiftliklerin nasıl ayakta kalacağı ve kaliteli kaba yemi nasıl temin edeceği noktasında makul görüş öne sürülmemiştir. Tarımsal üretim yapan hayvancılık işletmelerine, üzerinde çalışılan arazi bankacılığı programında pozitif ayrımcılık yapılmalı, bulunduğu bölgede kendi yem ihtiyacını karşılayabileceği arazileri kiralayabilme fırsatı verilmelidir.

Ülkemizin tarımsal üretiminde fazlalık arz eden ürünlerin yerine yem bitkileri (yonca, korunga, yemlik bezelye, tek yıllık çim (ryegrass otu), yulaf hasılı, sudan otu gibi) veya hayvancılık işletmesi olanlardan suni mera oluşturan çiftçilerin desteklemeleri ilave olarak güncellenmelidir. Süt, besi, yem bitkileri, buzağı gibi desteklerin hesaplanacak bir yeni modelle tek kalemde işletme bazlı verilmesi sağlanmalıdır.

Sulama teknolojileri, pivot ve lineer sistemler, çoklu biçim yapabilen silaj makineleri, rulo balya yapabilen büyük balya makineleri teşvik ve destek kapsamına alınmalıdır.

“Tarlası olanın hayvanı yoktur. Hayvanı olanın tarlası yoktur.”

5. HAYVAN HASTALIKLARI ve DİĞER KAYNAKLI OLUMSUZLUKLAR

A) Buzağı Ölümlerinin Fazlalığı

Ülke hayvancılığının büyümesi ve çoğalmasının önündeki en büyük engellerden birisi buzağı kayıplarıdır. Ülkemizde boğa altı yaklaşık 7 milyon hayvan olduğu halde tabii ve suni tohumlama sonrasında gebe kalıp doğum yapan yaklaşık 6,4 milyon buzağının yaklaşık 400 binini büyütmeden kaybediyoruz. Bu rakamın çok büyük olduğunu, hayvancılığı gelişmiş ülkelerde %5 olduğu en idealinin ise %3 olması gerektiğini biliyoruz.

Bu rakam ülkemizin yıllık et ithal ihtiyacını karşılayacak noktadadır. Buzağı ölümlerini en az seviyeye çeker isek üç yıl sonunda ithal ihtiyacımız kalmayacaktır. Buzağı desteği, buzağı büyütme üzerinde etkili olmasına rağmen, ulusal anlamda hem doğumdan önce anneyi hem de doğum sonrası yavruyu aşılama gerektirmektedir. Bu aşlamaları mecburi yaptırmak ve her beş damızlık anne için bir buzağı padokunu mecburi kılmak gerekmektedir.

B) Hayvan Hastalıkları

Ülkemizde Hayvancılığımız üzerinde özellikle damızlık anaçlar genelinde çok tehlikeli sonuçlar oluşturan Brusella ve diğer yavru atma gibi olumsuzluklarla mücadele çok daha dikkatli sürdürülmelidir.

Şap ve bunun gibi verim üzerine etki eden hayvan hastalıklarıyla mücadele de dikkatlice izlenip zamanında et yönünden kontrollü kesimde değerlendirilmelidir.

“Buzağı yetiştirmek süt sığırcılığı yetiştiriciliğinin en entelektüel işidir. Bir bilim ve sanattır.”

6. ÜRETİMİ ETKİLEYEN OLUMSUZLUKLAR

A) Döl Tutmadaki Olumsuzluklar

Büyükbaş hayvancılığımızın en büyük sorunlarından biri de hiç kuşkusuz döl tutmada yaşanan olumsuzluklardır. Bu sorun, büyükbaş hayvancılığının büyümesine engel teşkil ettiği gibi işletmelerin karlılığını düşürmektedir. Büyükbaş hayvancılıkta temel ilke boğa altı damızlık dişi hayvanlardan her yıl bir yavru alınmasıdır. Damızlık kalitesini arttırmak için yaklaşık 20 yıldan beri uygulanan ve hayvancılık desteklemelerinin ödenmesine esas kabul edilen suni tohumlama faaliyetleri damızlık kalitesi üzerinde olumlu etki yapmıştır. Ancak suni tohumlama uygulama aşaması veya suni tohumlama hataları nedeniyle döl tutmada sorunlar yaşanmaktadır. Ülkemizde suni tohumlama uygulamasındaki döl tutma başarısı, ilk uygulamada %50'lerde, ikinci tohumlamada %60'lar da, üçüncü kez tohumlamada %70'lere varmaktadır. Bu durum tohumlamanın kontrol-

lü olduğu halde her 100 hayvandan 30'unun döl tutmamasına sebebiyet verdiğinden, suni tohumlama sonucu ekonomik olarak işletmelere maliyet oluşturmaktadır. Her yıl boğa altı hayvanlarımızın %30'unun gebe kalamadığı düşünüldüğünde ülke büyükbaş hayvancılığımız açısından acilen çözüm üretmemiz gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu soruna çare olarak öncelikle birinci tohumlama ile döl tutmayan hayvanlar için tabii tohumlamayı serbest kılacak, kontrollü tabii tohumlamaya izin verilmelidir. Daha sonra tabii tohumlamayı tamamıyla serbest bırakacak işletmeleri ve bölgeleri oluşturacak çalışma yapılarak hem maliyet hem de döl tutma sorununu ortadan kaldıracak ülke hayvancılığına her yıl 500 bine yakın yeni buzağı katabiliriz. Ülkemizde boğa altı sayılan hayvanların sayısı yaklaşık 7 milyon civarında olduğu kabul edilirse oranın ne kadar büyük olduğu görülecektir.,

“Dişi (süt) olmadan erkek (et) olmaz”

B) Ekonomik Verim Öncesi Kesim veya Satış

Büyükbaş hayvancılığın temel sorunlarından biride, çeşitli nedenlerle damızlık değeri taşıdığı halde kesime gönderilmesidir. Bu bazen elden çıkarılma şeklinde olsa da yeni işletmesindeki uyum ve yer değişikliği gibi nedenlerle ülke büyükbaş hayvancılığının sisteminden dolayı olarak çıkmaktadır. Erken kesim daha çok besi işletmelerinde görülmekle birlikte dişi hayvanlarda da gözlemlenmektedir. Besicilikte besiyeye alınmış hayvanların, ülke içindeki hayvan hareketlerine izin verilmemelidir. Besi sonu işlemleri ise işletmelerde iyi gözlemlenmeli ekonomik karlılığın azaldığı yer olan düzeyden sonra kesime gönderilmelidir. Aksi takdirde bu besi düzeyinden önce hayvan hareketleri hem kazançlı besiciliğe hem de kaliteli karkas açısından ülke hayvancılığına olumsuz etki yapmaktadır. Bunun önüne geçilmesi için işletmelerde damızlık değeri olan dişi hayvanların ekonomik değerinin bittiğini tespit edecek bir zooteknist raporu ile reforme inek tespit tutanağı sonucunda kesime gönderilmelidir. Erkek besi hayvanları içinde besi sonu gelmemiş besi hayvanlarının kesime gönderilmesi önlenmelidir.

C) Diğer Nedenlerle Üretimin Durdurulması

Büyükbaş hayvancılığı yapan üreticilerden orta ölçekli olanlarında

daha çok rastladığımız işi bırakma veya hayvancılık işletmelerini kapatma isteği bu sorunun önemini ortaya çıkarmaktadır. İşletmeler kurulurken fizibilite raporu yaptırmadan hayvancılık sistemine dahil olanlar için daha sonra ne gibi sorunlarla karşılaşacakları konusunda gerekli bilgiye sahip olmayanların çok olduğu görülmektedir. Çok büyük işletmelerin bünyesinde, hem zootechnist hem veteriner hekim bulundurduğu veya bu hizmetlere ulaştığı, çok küçük işletmelerin de kaybettiklerinin ülke ekonomisindeki büyüklüğü dikkate alındığında orta ölçekli işletmelerin iyi koordine olamaması nedeniyle hayvancılık sisteminden kopmaları çok erken olmaktadır. Bunun için işletme başlangıcında fizibilite yaptırma ve sonucunda olumlu rapor alan işletmelere kurulma izni verilmelidir.

Herkesin hayvancılık yapma isteğinin sadece maddi imkanlar çerçevesinde kurulmasına izin verilmemeli, çok detaylı bilgi ve diğer riskler noktasında çözüm ortakları ile koordine içinde olması sağlanmalıdır.

Yukarıda sayılan sorunlar haricinde sistemi direkt olmasa da dolaylı etkileyen özellikle ulusal hayvancılık politikalarını uygulama aşamasında sorun teşkil eden sorunlar vardır.

Hayvancılık veri ağları olarak da tarif edebileceğimiz birçok veri – kayıt sistemlerimiz vardır. Bunlar Türkvat, ÇKS, Soy Kütüğü, Ön Soy Kütüğü, Damızlık işlemleri, Süt Destekleme sistemi, gibi çeşitli modellerde ülke hayvancılığının, besi, süt veya damızlık değerlerini kontrol eden sistemlerimiz vardır. Tüm hayvanlarımızın kayıt altına aldığımız Türkvat veri ağındaki sayılar ile Bakanlığımız internet sitesindeki hayvan sayıları tablosu birbiri ile çelişmektedir. Türkvat'deki hayvan sayımız Ağustos 2017 güncellemesi ile 19.256.435 görülmesine rağmen, Bakanlığımız internet sitesindeki hayvan sayıları tablosunda toplam hayvan sayılarımız TÜİK verilerine göre 14.080.155 olarak gösterilmektedir. Bakanlığımız kayıt sistemleri ivedilikle güncellenmeli Türkvat ana veri tabanı diğer destekleme veri tabanlarıyla örtüştürülmelidir. Birbirinden bağımsız çalışan veri tabanları sistemi kontrol edemediği gibi politika üretme açısından da sorunlar oluşturmaktadır.

Kanunlarla kurulmuş üretici birlikleri, yetiştirici birlikleri ve diğer çiftçi birlikleri arasında yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca damızlık birlikleri, süt birlikleri ve kırmızı et üretici birlikleri birbirlerinin çalışma alanında asla faaliyet göstermemelidir. Şu an ülkemizde damızlık kayıtlarını

tutan damızlık birliği süt toplamakta ve diğer ürünleri pazarlamaktadır. Aynı şekilde damızlık hayvan almak istediğinizde süt birliği veya diğer birliklerin yönetimindeki kişilerin önderliğinde hayvan satışı yapılmaktadır. Damızlık birliği asla süt toplamamalı, süt birliği asla damızlık hayvan satışına aracılık etmemelidir. Kırmızı et birliği besicilik faaliyeti haricinde bir işle uğraşmamalıdır.

Hayvancılıkta özellikle damızlık ihtiyacını karşılamak üzere ve besiye alınacak canlı materyal temini için yapılan canlı hayvan ithalatının, Türkiye'deki maliyetlerin çok yüksek olduğu, bu maliyetlerin üzerinde etki eden değiştirilebilir ve iyileştirilebilir konularda çalışmalar ivedilikle yapılmalıdır. İthalat yapılacak ülkelerde Ticaret ataşeliğinin bünyesinde geçici süreli yurtdışı görevlendirme ile çalıştırılacak teknik personel marifetiyle ilgili ülkelerden ithalat işlemleri yürütülmelidir. Diğer taraftan ithalat yapacak firmanın işlemleri Türkiye'de, ihracat yapacak firmanın işlemleri ise ilgili ticaret ataşeliği üzerinden yürütülmelidir. Personel görevlendirme işlemleri firmalar tarafından talep edilmemeli ilgili ülkedeki bakanlık personeli tarafından yürütülmelidir. Ayrıca ithalat yapılan ülkelerde üst bant fiyat uygulaması yapılarak fiyat oynaklığının önüne geçilmelidir.

7. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIKTA ALINMASI GEREKEN EYLEMLER ve SÜREÇ TAKVİM

Hayvancılıkta kalkınmanın sağlanması için süreç yönetiminin belli bir takvim içerisinde takip edilmesi gerekmektedir. Beklentiler ve güncel ihtiyaçlar doğrultusunda eylemler tespit edilmeli, proaktif bir anlayış içerisinde güncellenmelidir.

Sunduğumuz eylem tekliflerimizi süreç yönetimi açısından 6, 12 ve 24 aylık periyotlarda sunuyoruz.

A) Kısa Vadeli Eylemler - 6 Ay:

1. Ulusal büyükbaş hayvan varlığımızın kesin sayısı çıkarılmalıdır.
2. Hayvancılık işletmeleri Sanayi ve Aile işletmeleri olarak iki gruba ayrılmalıdır.

3. Hayvancılık, fonksiyonel olarak Konvansiyonel (yüksek verimli et ve süt ırkları) ve Kurban (yerli ırklar) olarak ikiye ayrılmalı.

4. Devlet desteği almış yatırımların kuruluş ve işletmeye geçişinde sertifikalandırılmış danışmanlık şirketleri tarafından tavsiye ve denetim süreçleri devam ettirilmelidir.

5. Finansman ihtiyacı tespit edilen hayvancılık işletmelerine katkı sağlayacak ucuz maliyetli İnsani Finans enstrümanlarının önü açılmalıdır.

6. Hastalıktan ari olan Trakya bölgesindeki dişi hayvan popülasyonunu muhafaza edebilmek için Anadolu'ya damızlık hayvan geçişi belli bir süre yasaklanmalıdır.

7. Süt hayvancılığı için Kombine ırk üretimine uygun, kırmızı et hayvancılığı için ise et üretimine uygun, Damızlık İşletmelerinin sayısı ve kapasitelerinin artışı desteklenmelidir.

8. İşletmelerde kendi rasyonunu hazırlayan ve kesif yemini oluşturanlara ilave destek verilmelidir. Bu konuda Bakanlık Teknik personel desteği verilmelidir.

9. Devlet destekleme politikası düzenlerken tarla sahibine değil de tarlayı bizzat işleyen ve katma değer üreten çiftçiye verebileceği bir sistemi hayata geçirilmelidir.

10. Sulama teknolojileri, pivot ve lineer sistemler, çoklu biçim yapabilen silaj makineleri, rulo balya yapabilen büyük balya makineleri teşvik ve destek kapsamına alınmalıdır.

11. Sanayi ve Aile İşletmelerinin kapasitelerine göre tam veya yarı zamanlı zooteknist ve veteriner hekim görevlendirmeleri zorunlu kılınmalıdır.

12. Hayvancılık desteklemeleri tek kalem altında faaliyet kategorisine uygun hesaplanarak verilmelidir.

13. Buzağı satışlarının belli bir gelişme çağına kadar el değiştirmemesi, düve satışlarının bir kez el değiştirmesi besilik hayvan satışlarının en fazla iki kez işletme değiştirmesi sağlanmalıdır.

14. Buzağı ölümlerinin önüne geçilmek üzere aşı ve diğer koruyucu tedavi yöntemleri zorunlu hale getirilmelidir.

15. Hem verim hem de damızlık değeri üzerinde olumsuz etkisi olan hayvan hastalıkları ile mücadele zorunluluk kapsamına dahil edilmelidir.

16. Suni tohumlama faaliyetleri yanında özellikle birinci tohumlamada döl tutmayan boğa altı hayvanlara tabii tohumlamanın serbest bırakılması ve destekleme kapsamına dahil edilmesi gerekmektedir.

17. Ekonomik verim öncesi (reform) ve marjinal verimin (besi veya damızlık) devam ettiği dönemden önce hayvan kesimlerinin önüne geçilmek üzere kesim yasağının uygulanması.

18. Canlı hayvan ithalatı için maliyet düşürücü önlemler alınmalı. İthalat yapılan ülkelerde üst bant fiyat uygulaması yapılarak fiyat oynaklığının önüne geçilmelidir.

19. İthalat sonrası et üreticilerimizin maliyetinin üzerinde kar yapacak bir satış fiyatını korumak şartıyla çiftçilere hayvan başına et dengeleme desteği verilmelidir.

B) Orta Vadeli Eylemler - 12 Ay:

1. Tarım havzaları ile eşgüdüm içerisinde olan hayvancılık havzaları yaklaşımına geçilmelidir.

2. Stratejik alanlarda faaliyet gösteren verimli işletmelere yapı, teknoloji yenileme, kapasite artırımı gibi konularda % 100 hibe desteği verilmelidir.

3. Irk Seçimi ve ıslahı, Hayvancılık Havzalarındaki iklim ve coğrafi şartlara uygun olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Desteklemeler de bu doğrultuda farklılaştırılmalıdır.

4. Düşük sayıda damızlık ve/veya besi hayvan ihtiyacı olan Aile İşletmelerinin talepleri, ithalat yapıyormuş gibi Hayvancılık Havzasındaki "Özel TİGEM Statülü" Sanayi İşletmelerinden karşılanmalı. Bedeller belli oranda sübvans edilerek ithal hayvan fiyatları karşısında oluşacak mağduriyetler giderilmiş, Aile İşletmelerimiz korunmuş olacaktır.

5. Tarımsal üretim yapan hayvancılık işletmelerine, arazi bankacılığı programında pozitif ayrımcılık yapılmalı, bulunduğu bölgede kendi yem ihtiyacını karşılayabileceği arazileri kiralayabilme fırsatı verilmelidir.

6. Pamuk ve Mısır üretimine başarı getiren destekler gibi, süt, besi, yem bitkileri, buzağı desteklerini, düzenlenecek yeni bir modelle tek kalemde işletme bazlı verilmesi sağlanmalıdır.

7. İşletme kapasitelerine göre buzağı padoku ve diğer ekipmanların

bulundurulması zorunlu hale getirilmelidir. Bakanlık bu konuda hibe desteği kapsamında çalışma yapmalıdır.

8. Üretici ve yetiştirici birlikler başta olmak üzere tüm çiftçi örgütleri daha sıkı denetlenmeli amacına uygun hizmet yapmaları kontrol edilmelidir.

9. Büyükşehir imar planlarına mevcut hayvancılık işletmeleri işlenmeli. Tesis kapasite artırımı yapılabilmesi için ilave emsal hakkı verilmelidir.

10. Büyükşehirlerdeki mera arazilerini, üzerindeki imar baskısına karşı korumak için büyükhşehre göç eden Aile işletmesi üyelerinin istihdam edileceği Fonksiyonel Sanayi işletmelerine tahsisi kolaylaştırılmalı.

C) Uzun Vadeli Eylemler - 24 Ay:

1. Hayvancılık işletmesi sahipleri bulunduğu işletme gurubuna ait (Damızlık, Süt ve Kırmızı Et) hayvancılık işletmeciliği sertifikasına kavuşturulmalıdır.

2. Üreticilerin ürün pazarlama konusunda oluşturulacak bölgesel hayvancılık ofisleri marifetiyle pazarlama sorunu çözümlenmelidir.

3. Her yıl işletmeler tarafından yapılacak planlama dahilinde damızlık ve besi hayvanı ihtiyaçları tespit edilerek bölgesel canlı hayvan satış ofisleri eli ile hayvanlar satılacaktır.

4. Bakıcı sorununa, hem eğitim hem de istihdam açısından yeni modeller açacak çalışmalar yapıp, bakıcı arzı sorununu ortadan kaldıracak ofisler oluşturulmalıdır. Sigorta primleri devlet tarafından desteklenmelidir.

5. Diğer işgücü gereksinimi de personel Teknik Lise statüsünde veya MYO statüsünde eğitim almalı ve uygulama donanımlı olarak mezun edilmelidir.

6. Her işletme için hazırlanacak rapor ile asgari yapı ekipman şartlarını oluşturmayan işletmelerin birlik, kooperatif vb. yapılar içerisine dahil edilerek ekonomiye desteğinin devamlılığını sağlayacak çözümler planlanmalıdır.

8. KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIĞA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

VET. DR. HAYDAR DEMİREZER

• **Verimi düşük Koyun - Keçi ırkları ile karlı hayvancılık yapılmıyor.**

Verimlerin düşük olmasının sebebi ırklarımızın yıllar boyu kontrolsüz çiftleştirilmiş olması, kayıt tutulmadığı için akrabalı yetiştiriminin bir sonucu olarak genetik kusurlar ortaya çıkmıştır.

Hayvancılıkta gelişmiş ülkeler en az 50 yıl önce ıslah çalışmalarına başlayıp istedikleri verim özellikleri yönünde ırklarını oluşturmuş ve bu özelliklerinin bozulmadan sürdürmeleri için belirli disiplinler ortaya koymuşlardır. Ancak yıllar alan bu çalışmalar bugünkü teknolojilerle 8-10 yıl gibi daha kısa sürelerde ıslah yapabilmemize olanak sağlayacaktır.

Türkiye'de yaklaşık 20 koyun ırkı, 8-10 keçi ırkı mevcut olup bunlar içerisinden birkaç tane etçi koyun ırkı birkaç tane de sütçü koyun- keçi ırkı belirlenerek Üreme Teknolojileri ve Genomic analizleri kullanarak ıslah yapmamız gerekiyor.

Bu yıl İngiltere'de yapılan uluslararası koyunculuk kongresindeki ıslah ile ilgili bilimsel poster sunumlarının yarısından fazlası genomic analizlerle ilgili çalışmalardan oluşmaktaydı.

Buradan şu sonucu çıkarabiliriz belki ıslah anlamında çok geride olabiliriz ancak genetik çeşitliliğimiz ve bu teknolojilerin avantajlarını kullanarak aradaki açığı çok kolay kapatabiliriz.

Ancak Türkiye’de bugüne kadar hiç ıslah çalışması yapılmamıştır anlamına gelmez.. Örneğin Atatürk üniversitesi 2004 yılında yaptığı çalışma ile Türkiye’deki yerli ırklarla romanova dayalı anaç koyun geliştirme çalışması yapmıştır.

Fransa bu çalışmaya 1963 yılında avrupanın en büyük araştırma enstitüsü INRA’da başlamıştır.

Mevcut ıslah çalışmaları veya yarım kalmış olan çalışmalar yeni başlanacak ıslah çalışmaları ile birlikte yeni bir yol haritası belirleyerek yürütülmeli.

Bizim genetik çeşitliliğimiz bir avantajdır ancak bütün ırklarımızın hepsini şu an ıslah edelim diyecek bir lükse sahip değiliz. Ancak o ırklar da Gen koruma kapsamına alınmalıdır.

Bakanlığımız gen kaynaklarını koruma kapsamında birçok ırkı gen kaynakları koruma kapsamına alarak üreticiye destek vermektedir. Bu destekler ıslah için kullanılıp bu ırkların embriyo ve spermaları dondurularak muhafaza edilebileceği de dikkate alınmalıdır.

Verim Neden Artırılmalı, Islah Neden Önemli?

Örneğin bir etçi koyun ırkı 3.5 Kg yem tüketip 1 Kg canlı ağırlık artışı sağlıyorsa, diğer ırk 6 Kg yem tüketip 1 Kg canlı ağırlık artışı sağlıyorsa tabiki birinciyi tercih ederiz.

Amacımız ister ET ister SÜT olsun birim yem veya mera alanından daha az tüketerek daha fazla ürün veren ırklarımızı oluşturmak olmalıdır.

Tabiki ıslah sadece verimi yükseltmek için yapılmaz verimi yükseltirken, hastalıklara direnç analık kabiliyetleri, adaptasyon vs. birçok parametre önemlidir.

• **Türkiye’de Damızlık küçükbaş hayvan yetiştiren özel işletmeler maalesef yok, mevcut TİGEM işletmeleri de ihtiyaca cevap verememektedir.**

Özel sektöre Damızlık hayvan işletmeleri kurulması ile ilgili destekler verilmeli bu işletmelerin ürettikleri damızlıklar da devlet alım garantisinde olmalı.

Özellikle Türkiye’de küçük baş hayvancılık meraya dayalı yapıldığı için koyunculukta süt den çok et üretimi hedeflenmeli ilk etapta et üretimine yönelik koyun ırklarının yetiştirildiği damızlıkçı işletmeler teşvik edilmeli.

Bu işletmeler özel teşebbüsler veya Damızlık birlikleri tarafından kurulmalı. Mevcut atıl devlet işletmeleri damızlık üretmeye talip olan şahıslara veya birliklere uygun koşullarla kiralanabilmeli.

Bünyesinde çiftliği olan Veteriner fakülteleri veya Ziraat fakülteleri buldukları bölgedeki verimli ırklarımızdan Damızlık üretimi noktasında ülkesel projeler geliştirmeli bölge çiftçisine damızlık hayvan yetiştirmeli.

Bu aynı zamanda Veteriner veya Ziraat fakültesinde okuyan öğrencilerinde ıslah yapma noktasında uygulamalı bir eğitim alarak mezun olduktan sonra Damızlık birliklerinde kalifiye elaman sorununu da ortadan kaldırmış olacaktır.

Entansif koyun ve keçi yetiştiriciliği modellenmeli, test edilmeli ve tarafsız kuruluşlarca üretim etkinlikleri değerlendirilmeli

• **Meraların azalması (İmara açılması, aşırı otlatma, küresel ısınma, terör, meralarda ıslah yapılmaması, kiralama, kamulaştırma vs.)**

Meralarımız ıslah edilmeli ,koruma altına alınmalı ,mera komisyonlarında damızlık birlikleri de olmalı mera ihlalleri ile ilgili şikayetler titizlik ve ivedilikle ele alınmalı cezalar artırılmalı.

Büyükşehir yasası ile köyler mahalle olunca köy ortak malı olan meralar da arsa haline geldi böylece imara açılmasının yolunda açılmış oldu. Eğer ıslahı yapılamıyorsa mera vasfını yitirmişse imara açılabilir ancak burada yapacağımız hatalar telafisi olmayan sonuçlar doğuracağı için mera komisyonlarında sorunun muhatapları mutlaka bulunmalı.

Meraların bulunduğu bazı bölgelerde su kaynakları kuruduğu için bu meralara yetiştiriciler hayvanlarını götüremiyorlar bu meralarda

su yalıkları yapmak iyi bir çözüm olacaktır. Güneş enerjisi ve artezyen kuyular açarak yapılabilir. Gaziantep BŞB bu uygulamayı başarılı bir şekilde yaptı

Kaba yem fiyatları kurulacak borsalar ile fiyat ve kalite yönünden üreticinin doğru ürüne doğru fiyatlarla ulaşabilmesi sağlanmalı, kaba yem üretimi için en büyük girdi olan enerji, yakıt bedeli desteklenmeli.

Yem bitkileri üretimi planlanmalı, kuru kaba yeme alternatif silaj üretim planlaması yapılmalı. Alternatif yem kaynakları bölgesel olarak mercek altına alınmalı ve sanayileşmesine imkan verilmeli.

• SORUN: Desteklemeler Üretim Odaklı Olmalı.

Anaç değil yavru desteklenmeli böylece iyi yetiştirici ödüllendirilmeli. Desteklemelerin doğru yapılabilmesi için kayıt sisteminin daha etkin kullanılması, elektronik küpe uygulamalarının avantajlarından faydalanılarak yeni sistemler geliştirilerek zamanında sahadan direkt merkezi sistemlere aktarılması sağlanmalı.

Küpelemelerin birlikler tarafından yapılması üyelerinin mağduriyetlerinin azaltılması noktasında doğru bir yol olacaktır.

Mobil yazılım ile sürü takibi yapılmalı, ıslah çobanın gözlemine değil veri temelli karar mekanizmalarını işleten sistemlere dayandırılmalı

Hassas sürü yönetim sistemleri ile %30 verim artışı sağlanabilir.

• **Küçükbaş Hayvan Yetiştiricileri küçük işletmeler olduğu ve organize olamadıkları için kendilerinden çok araçlar kazanıyor. Özellikle keçi yetiştiricileri için sağım büyük sorun teşkil ediyor.**

Birlikler kendi içlerinde iktisadi işletmeler kurarak üyelerinin ürünlerini daha karlı pazarlayabilmeli. Bunun içinde temel sorunlar çözülmeli.

- Hijyenik üretim
- Toplu tedarik
- Markalaşma
- Pazarlama

Keçi yetiştiricileri sağım zorluğundan dolayı sürüdeki hayvan sayısını artırmıyor bu sorun merada veya köylerde seyyar sağım araçları ile çözülebilir. Bu şekilde sütün sağılması yukardaki sorunların çözümünü kolaylaştırıcaktır.

Ayrıca sağım sorun olmaktan çıkarılırsa yetiştirici hayvan sayısını artıracaktır.

• **Küçükbaş hayvancılığın daha çok meraya dayalı yapıldığı ülkemizde en büyük sorunlardan birisi de yeterli sayıda ÇOBAN bulunmamasıdır.**

Çoban sorunun çözümüne ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın desteklerini artırması gerekmektedir. Çoban sorunu, çobanlık yapacak kişilerin uzun süreli vardiyalı sistemle dönüşümlü çalıştırılması ile çözülebilir. Çünkü uzun süre merada kalan kişinin aile yaşamı ve sosyal hayatı bulunmadığından çobanlık yapacak bulunmamaktadır.

Bakanlık şu anda sürülerde 250 baş üzerine yılda 5000 TL yardım yapmaktadır. Bu yardım miktarı artırılarak iki kişi dönüşümlü çalışabilir ve aynı zamanda hayvan sayısı 150 baş üzeri olarak değiştirilmeli.

- **Kuzu oğlak ölümleri dünya standartlarına göre çok yüksek**
- Ölümlere sebep olan Bölgesel hastalıklar belirlenmeli.
- Aşılama yeniden gözden geçirilmeli.
- Riskli bölgelerde yeni aşılama protokolleri belirlenmeli.

Küçükbaş hayvancılık klinik hekimliğin değil koruyucu hekimliğin doğru uygulanması ile başarıya ulaşır.

Koruyucu hekimlik doğru aşılama programları ile başarıya ulaşır. Doğru aşılama bölgeye ırka vs. birçok değişkene bağlıdır. Her bölgeye göre hatta her işletmeye aşılama programı belirlenmelidir.

Biz hastalıklarla yaşamayı bileceğiz ancak bu her aşığı her yerde yapacağımız anlamına gelmemeli.

Kuzu oğlak ölümleri: Özellikle ilk bir aylık dönemde ölüm oranı >%20'dir. Kuzularda ölüm oranının %5 azaltılması durumunda yılda yaklaşık 750.000 kuzu yaşatılmış olacaktır. Aynı şekilde yaklaşık 250.000 oğlak yaşatılarak ekonomik kazanç sağlanacaktır.

Her yaşatılan dişi oğlak veya kuzunun bir yıl sonra anne adayı olduğunu düşünmemiz gerekir.

• Koyun özellikle de Keçi etine olan önyargı

Tüketim alışkanlığı olarak yıllar içinde insanlarımız Koyun-Keçi etinden uzaklaştırıldılar.

Bunun sebebi büyük baş hayvancılığın son yıllarda endüstriyelmiş olup tüketim alışkanlıklarını değiştirmede güçlü bir lobi oluşturabilmiş olmaları önemli bir etkidir.

Bu önyargıların giderilmesi gerekmektedir. Koyun ve keçi ürünlerine gerçekte hak etmediği bir önyargı bulunmaktadır.

Ancak unutmamak gerekiyor ki bölgemiz küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine daha elverişlidir. Bir gün büyükbaş hayvan üretimi noktasında tıkanmalar yaşanabilir ve biz istesekte istemesekte koyun keçi etini tüketmek zorunda kalacağız.

Son yıllarda keçi sütü ve ürünlerine talep artmaktadır. Koyun Keçi etine talepte aynı şekilde artırılmalıdır.

Koyun etinin kolesterol seviyesinin yüksek olduğu iddiaları son yapılan bilimsel çalışmalarda diğer etlerden farklı olmadığını ortaya koymuş hatta konjuge linoleik yağ asidi açısından zengin olması kalp damar hastalıkları bakımından tüketimini önemli kılmaktadır.

Kamu spotları hazırlanmalı daha sağlıklı olan küçükbaş hayvan eti daha çok tüketilmeli.

• SORUN: Kuruluş amacı İslah yapmak olan Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birlikleri Tagem'in yürüttüğü ıslah projelerine ev sahipliği yapmak dışında henüz ıslaha başlamamıştır.

Öncelikle birlik alt yapıları ıslah yapmaya uygun hale getirilerek birlikler ıslah çalışmalarına başlamalı.

Birlikler kalifiye elamanları istihdam edilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı. Bu kalifiye elamanların eksikliği durumunda üniversitelerde eğitim programları başlatılıp bu programda başarılı olanlara birliklerde çalışma anlamında öncelik verilmeli veya ıslah yapmak isteyen birliklere şart koşulmalı.

Çünkü ıslah yapmak bilgi gerektirir uygulamalı eğitim gerektirir. Bir örnek verecek olursak Fransa masif koyun yetiştiricileri birliği her yıl üreticilerinden 20 bin erkek tokloyu alıp kendi çiftliklerinde 5 yıl süren progeny teste tabi tutup beşinci yılın sonunda sadece 20 adet baba belirleyip bunlardan elde ettikleri spermalarla tohumlama yapmaktadırlar.

Hayvancılıkta lider ülkelerin başarılarının altında kesinlikle birliklerin bu tür çalışmaları başarı ile yapması sonucunda olduğu aşikardır.

9. KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIKTA ALINMASI GEREKEN EYLEMLER VE SÜREÇ TAKVİMİ

Hayvancılıkta kalkınmanın sağlanması için süreç yönetiminin belli bir takvim içerisinde takip edilmesi gerekmektedir. Beklentiler ve güncel ihtiyaçlar doğrultusunda eylemler tespit edilmeli, proaktif bir anlayış içerisinde güncellenmelidir.

Sunduğumuz eylem tekliflerimizi süreç yönetimi açısından 6, 12 ve 24 aylık periyotlarda sunuyoruz.

A) Kısa Vadeli Eylemler - 6 Ay:

1. Ulusal küçükbaş hayvan varlığımızın kesin sayısı çıkarılmalıdır.
2. Hayvancılık işletmeleri Sanayi ve Aile işletmeleri olarak iki gruba ayrılmalıdır.
3. Desteklemeler üretim hedefli olmalı.
4. Devlet desteği almış yatırımların kuruluş ve işletmeye geçişinde sertifikalandırılmış danışmanlık şirketleri tarafından tavsiye ve denetim süreçleri devam ettirilmelidir.
5. Finansman ihtiyacı tespit edilen hayvancılık işletmelerine katkı sağlayacak ucuz maliyetli İnsani Finans enstrümanlarının önü açılmalıdır.
6. Damızlık KKYB acilen İslah yapmaya başlamalı.
7. Kuzu /Oğlak ölümleri azaltılmalı.

8. Sanayi ve Aile İşletmelerinin kapasitelerine göre tam veya yarı zamanlı zooteknist ve veteriner hekim görevlendirmeleri zorunlu kılınmalıdır.

9. Koyun ve Keçi etine olan ilgi artırılmalı.(Kamu spotu)

B) Orta Vadeli Eylemler - 12 Ay:

1. Tarım havzaları ile eşgüdüm içerisinde olan hayvancılık havzaları yaklaşımına geçilmelidir.

2. Stratejik alanlarda faaliyet gösteren verimli işletmelere yapı, teknoloji yenileme, kapasite artırımı gibi konularda % 100 hibe desteği verilmelidir.

3. Damızlık hayvan temini özellikle Et'çi baba hatları oluşturulmalı.

4. Irk Seçimi ve ıslahı, Hayvancılık Havzalarındaki iklim ve coğrafi şartlara uygun olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Desteklemelerde bu doğrultuda farklılaştırılmalıdır.

5. Meraların ıslahı yapılmalı ve etkin kullanım sağlanmalı.

6. Üretici ve yetiştirici birlikler başta olmak üzere tüm çiftçi örgütleri daha sıkı denetlenmeli amacına uygun hizmet yapmaları kontrol edilmelidir.

7. Büyükşehirlerdeki mera arazilerini, üzerindeki imar baskısına karşı korumak için büyükşehire göç eden Aile işletmesi üyelerinin istihdam edileceği Fonksiyonel Sanayi işletmelerine tahsisi kolaylaştırılmalı.

C) Uzun Vadeli Eylemler - 24 Ay:

1. Üreticilerin ürün pazarlama konusunda oluşturulacak bölgesel hayvancılık ofisleri marifetiyle pazarlama sorunu çözülmelidir.

2. Her yıl işletmeler tarafından yapılacak planlama dahilinde damızlık ve besi hayvanı ihtiyaçları tespit edilerek bölgesel canlı hayvan satış ofisleri eli ile hayvanlar satılacaktır.

3. Çobanlık mesleği özendirilmeli. Bakıcı sorununa, hem eğitim hem de istihdam açısından yeni modeller açacak çalışmalar yapıp, bakıcı arzı sıkıntısını ortadan kaldıracak ofisler oluşturulmalıdır. Sigorta primleri devlet tarafından desteklenmelidir.

4. Diğer işgücü gereksinimi de personel Teknik Lise statüsünde veya MYO statüsünde eğitim almalı ve uygulama donanımlı olarak mezun edilmelidir.

5. Her işletme için hazırlanacak rapor ile asgari yapı ekipman şartlarını oluşturmayan işletmelerin birlik, kooperatif vb. yapılar içerisine dahil edilerek ekonomiye desteğinin devamlılığını sağlayacak çözümler planlanmalıdır.

MUSIAD

Gıda Tarım ve Hayvancılık Sektör Kurulu

www.akanlargida.com

BÜYÜKŞEHİR
GAZİANTEP
GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ